

In agosto compirebbe i settant'anni István BIBÓ, politologo e scienziato. L'insigne filosofo Zádor TORDAI espone il suo parere sulla concezione di Bibó in merito alla divisione del potere, col titolo «I limiti della teoria», riferendosi al discorso di ricevimento di Bibó all'Accademia, apparso nel numero di agosto del 1980 in Vigilia.

(Brita FRANCHI)

A Vigilia postájából

A HITTANI KONGREGÁCIÓ NYILATKOZATA AZ EUTANÁZIÁRÓL (1980. novemberi számunk)

A Vigilia múlt év novemberi számában „A Hittani Kongregáció nyilatkozata az eutanáziáról” című írásban az alábbi hivatkozás történik: Nem fogadható el Takács Tibor véleménye, mely szerint a marxista filozófia a társadalmi érdekeket előbbrevalónak tartja az egyéni érdekeknel, és ebből kifolyólag a passzív eutanáziának lehet létjogosultsága. Mivel a bíráló megjegyzés engem illet, megpróbálok erre magyarázatot adni.

A marxista filozófia a társadalom elsőbbségét betű szerint valóban nem mondja ki, hanem a társadalmi és egyéni érdekek összeegyeztetését hangsúlyozza. De a gyakorlat sokszor mást mutat, mert szélsőséges situációkban a két érdeket összeegyeztetni nem lehet, és ilyenkor minden ideológia, vallás, rendszer a közösséget részesíti előnyben... Még Isten is feláldozta Fiát az emberiség érdekében.

Társadalmi érdekből nem történnek-e minduntalan egyéni korlátozások, nem kell-e rendőrnök, tűzoltónak, mentőnek a közösség ügyében egészségét, életét is kockáztatni? Nem kötelessége-e mindenkinek fegyvert fogni a haza védelmében, vagy bármikor, ha a politikai helyzet úgy kívánja?

És vajon minden embernek, mindig annyira nagy érdeke-e a közösség, vagy valamely eszme védelme, hogy épségét, egyetlen életét is feláldozza értük? Teljesen önkéntesen ilyen nagy áldozatot valószínűleg kevesen hoznak, mert hősök, mártírok, vértanúk nem mindennap születnek. Ha pedig nem így történik, akkor máris társadalmi alárendelésről van szó!

A haldoklás is rendkívüli állapot, az élők társadalma ilyenkor is előbbre való volna az éppen távozóknél. De érdekellentét itt legtöbbször nincs is, mert a halálosan beteg egyének nem lehet érdeke a minél hosszabb ideig tartó testi-lelki gyötörődés. A passzív eutanázia tehát tulajdonképpen nem volna más, mint az érdekek józan egyeztetése az élet legszélsőségesebb helyzetében...

Dr. Takács Tibor
orvos

KARÁCSONYI VERS A XII. SZÁZADBÓL (1980. decemberi számunk)

Mindig nagy örömmel olvastam folyóiratuk néprajzi vonatkozású cikkeit, s a mostani írást is Hegedűs Lajos tollából. Igen kedves dolog volt az eredetiről készült képet is mellékelni. Hiányolom viszont, hogy nem történt a cikkben kísérlet annak a megállapítására, hogy az ország mely vidékéről való lehet. Véleményem szerint magából a szövegből lehet erre következtetni: valahonnan a kárpáti hegyi pásztorok köréből, a Felvidékről vagy a Kárpátaljáról. Az eredetiben ugyanis olvasható: „Kelly Fel Fedor”. A modern átírásban azonban így szerepel: „Kellj fel, földes (földműves)”. Honnan ez a magyarázat: földes (földműves) – mikor a vers elején világosan ott van: „Hej Pásztorok”. (A szerző eléggé bizonytalan, amikor így ír: „Csak következtetni lehet, hogy a vers leírói valószínűleg birkapásztorok voltak”.)

A Fedor szó keresztnév, a Teodor (Tódor, Tivadar) név szláv (ruténos) alakja. Szláv hangzású a Jankó is (néhány sorral alább), egy magyar pásztorfiú inkább Jancsi vagy Jani. A Fedor-Dóra alak még szójátéknak is felfogható, mivel a Dóra a Teodor név női alakja, s mindkettő jelentése: Isten ajándéka.

Az eredeti szöveg és a modern átírás még további vitatható kérdéseket vet fel, de ezekre már nem kívánok itt kitérni.

Dr. Sasvári László

Tallózó KAZINCZY FERENC: UTAZÁSIM PANNONHALMA, 1831. (1981. februári számunk)

A Pannonhalma elnevezést a közvélemény általában Kazinczy Ferencnek tulajdonítja, s 1823-at szokták emlegetni a név első előfordulása évének. Valóban, Kazinczynak 1823. december 20-án Guzmicszosh írt levele címlapján találkozzunk a Pannonhalma névvel: *Tisztelendő Guzmics Izidor Teológiai Professor Urnak Pest, Győr, Pannonhalmán.*

A Földrajzi Nevek Etimológiai Szótára (Kiss Lajos, 1980) a Pannonhalma címszó alatt nyilván e levélre gondolva írja: „... Pannonhegyé-t Kazinczy Ferenc formálta át Pannonhalmá-ra (vö. Széphalom)”. Ez évi februári számában a Vigilia Tallózó rovata a Kazinczy-szemelvény bevezetésében is ilyenképpen szól a kérdéstről.

De Guzmics Izidor kéziratossá hagyatékának múlt évi újrendezése közben kiderült, hogy korábbra visszamehetünk a név eredetét illetően. Ugyanis a *Guzmics ifjúságá-*

nak emlékei* felirattal ellátott kis levélsomóban van Guzmicsnak egy 1809-ben bátyjához írt levele, amelyet már a Pannonhalma elnevezéssel keltez. A jellegzetes familiáris hangú levél befejező részletét itt közöljük:

... *Én ismét Győri Professor maradtam, et tertiae Grammaticae scholam docebo, ac proin ducam meos. Az óráim helyébe melyet részént, ne hogy a Franciák tölem elragadják, részént mivel nagyon hibás volt 18 fr a Franciáknak városunkba béjöetele előtt eladtam, most mást vettem 35 forintokon, igen jó órákat; az óra t. i. úgy szükséges a Professornak, mint fél esztendő gyermekeknek a téj. Kérlek édes Bácsim! a' taval ígért látogatásod hajtsd végre még az idén, mert hidd el igen óhajtlak már egyszer látni Hölgyeddel, azon ismeretlen atyáival, kit tisztelek, együtt. Tisztelem, és kezeit csókolom édes Atyáknak is, el-várom ötlet is veletek! Már másodikat harangoztak nálunk az ebédre, többet nem irhatok. Adjon Isten jó etyepetyét mindnyájunknak. Éljetek boldogságban, és szeressétek a' titeket szerető*

Izidórt

Pannoni Halmán Mindszent havának

23 napján 1809

Írd meg, kaptad-e Levelemet, három négy nap alatt Győrbe leszek bizonyly oda tituláld. A kis Palit is jövendő Deákomat tsókolom, de beszélni előbb tanítsd meg magad...

Guzmics ekkor még csak fogadalmas növendék; az akkori szokás szerint Győrött tanít a bencés rend gimnáziumában, mint a levél latin betétjéből látjuk, a harmadik grammatikai osztályban.

A következő adat 11 évet várat magára. 1870 január 1-én a Tudományos Gyűjtemény redactora, Thaisz András és kiadója, Trattner János Tamás nyomtatott levelet küldenek Guzmicsnak (és nyilván más tudós férfiaknak is), melyben kéri, hogy *időről időre beküldendő tudós Értekezései*'s más annak irányával megegyező *Munkái által gyarapítani méltóztassék ezt a Nemzeti Literaturának gyarapítására leghathatósabbán törekedő Intézetet*. A levél kézzel írott címzése:

Nagy Tiszteletű, Tudós Guzmics Izidor Urnak, a Sz. Theologia Professorának s a' Tudományok barátjának Pannonhalmán

Időrendben a bevezetőben már idézett Kazinczy-levél, illetve a levél címzése 1823-ból származik. Guzmics 1824. február 9-én válaszol Kazinczynak, de ez a levél még *Pannonia hegyén* kelt; csak 1824. március 15-én kelt levelét írja így alá: *Pannonhalmán*. Ehhez az aláíráshoz Guzmics csillagos jegyzetben ezt írja Kazinczynak:

Pannonhalma erántad támadt szeretetemből származott még Pesten; azonban senki olly állhatatosan nem él vele, mint Trattner.

Guzmics 1812–1815 között a pesti központi papnevelőben volt és az egyetemen hittudományi tanulmányokat végzett. Ő erre az időre teszi 1824-ben a Pannonhalma név születését. Mint láttuk azonban, rosszul emlékszik: már 1809-ben megszületett az elnevezés. Pesti tartózkodása alatt nyilván felújította, s ismerősei körében kezdett a név terjedni. A Kazinczyval folytatott levelezésben azután 1824-től kezdve szinte általánossá válik náluk.

Szabó Flóris
főkönyvtáros
Pannonhalma

* Könyvtári jelzete: BK 127/I. 11.

Haza és nagyvilág

Szennay András kiténtetése

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa Szennay András pannonhalmi bencés főapátnak, a Hittudományi Akadémia alapvető hittudományi tanszéke professzorának, a Teológia felelős szerkesztőjének az állam és a katolikus egyház együttműködésének fejlesztése, valamint a bencés rend társadalmi beilleszkedése terén végzett kimagasló tevékenysége elismeréseként, 60. születésnapja alkalmából a Magyar Népköztársaság Zászlórendjét adományozta.

A kiténtetést Losonczy Pál, az Elnöki Tanács elnöke június 1-én délelőtt adta át a Parlamentben. Jelen volt Lékai László bíboros, esztergomi érsek, a Magyar Katolikus Püspöki Kar elnöke és Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke.

Szentágotthai János a Pápai Tudományos Akadémia tagja

II. János Pál pápa május 12-én a nemzetközi tudományos élet tizenhárom kiváló képviselőjét a Pápai Tudományos Akadémia tagjaivá nevezte ki. Köztük Szentágotthai János egyetemi tanár, Kossuth- és Állami-díjas orvosprofesszor, a Magyar Tudományos Akadémia elnökét. 1970 óta már volt egy magyar tagja az Akadémiának Szent-Györgyi Albert Nobel-díjas professzor személyében, aki jelenleg az Egyesült Államokban él és dolgozik. A Pápai Tudományos Akadémia a most kinevezett tudósokkal – szabályzata szerint – elérte teljes taglétszámát, a hetvenet. XII. Pius pápa rendelkezése értelmében az „excellenciás” cím jár nekik.

SZÁMUNK ÍRÓI

HATÁR GYŐZŐ író, költő, színikritikus, műfordító. Londonban él. 1945 után a következő munkái jelentek meg Magyarországon: *Liturgikon* (versek, 1948); *Heliane* (regény, 1948); *Cinkékönyv* (mese, 1956). Legutóbb, 1980. novemberi számunkban új verseiből közöltünk.

KESZFI ISTVÁN költő, Párizsban él. Versei lapunk 1980. áprilisi számában olvashatók.

NAGY KÁZMÉR újságíró, író. *Az én Ausztráliám* című könyve 1976-ban a Gondolat Kiadónál jelent meg. Múlt év decemberi számunkban található „Ázsiai teológia felé?” című írása.

TORDAI ZÁDOR filozófus, az MTA Filozófiai Intézetének tudományos munkatársa. 1973. szeptemberi számunkban írt tanulmányt „Miért érdekli Önt, mint marxistát. Teilhard de Chardin?” címmel, melyet később Teilhard de Chardin Az emberi jelenség c. könyvének bevezetőjeként a Gondolat Kiadó gondozásában publikált; a könyv második kiadása 1980-ban jelent meg.

Itt hívjuk fel olvasóink és az érdeklődők figyelmét arra, hogy lapunk régebbi számai a Vigilia Kiadóhivatalában megvásárolhatók.